

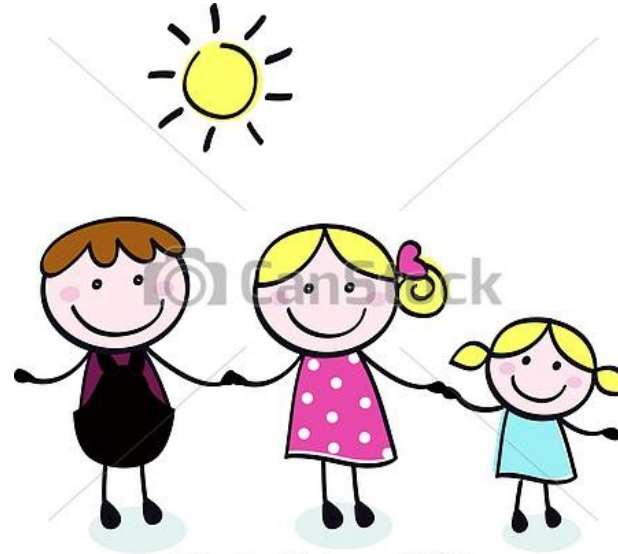
SOCIO

Sociální psychologie
PhDr. Lenka Emrová
5. přednáška

ČLOVĚK JE TVOR SPOLEČENSKÝ

Vymezení předmětu SP

- ▶ Hraniční disciplína
- ▶ Kořeny ve starověku a středověku
- ▶ Bouřlivý vývoj ovlivněný vývojem ve světě
- ▶ Převezena z Evropy do USA
- ▶ Pojem sociální psychologie se objevuje poprvé u J.M. Baldwina v roce 1897
- ▶ 1897 N. Triplett publikuje výsledky svého 1. sociálně psychologického laboratorního experimentu, který zkoumá vliv přítomnosti druhých na výkon jedince
- ▶ Vznik 1908 vydáním učebnic sociální psychologie (Mc Dougall a Ross)

© Can Stock Photo - csp6574383

Předmět SP

Sociální psychologie je empirická věda, která se zabývá studiem psychologické stránky mezilidských (sociálních) interakcí. Předmětem sociální psychologie je studium zákonitostí, projevujících se v následujících formách sociálních interakcí:

- ▶ **jedinec-jedinec** (dyadická interakce - například rodič dítě, nadřízený - podřízený, muž - žena),
- ▶ **jedinec-malá skupina** (interakce v malých skupinách - např. rodina, třídní kolektiv, pracovní skupina, tým),
- ▶ **malá skupina-malá skupina** (vztahy mezi jednotlivým týmy v organizaci).

Sociální psychologie zkoumá, jak navzájem na sebe působí, jak se ovlivňují, podmiňují.

The diagram consists of four green circles arranged in a diamond pattern. The top circle is labeled 'SOCIALIZACE', the left circle 'SOCIÁLNÍ PERCEPCE', the right circle 'SOCIÁLNÍ KOMUNIKACE', and the bottom circle 'SOCIÁLNÍ INTERAKCE'. The background features abstract green geometric shapes on the right side.

SOCIALIZACE

SOCIÁLNÍ
PERCEPCE

SOCIÁLNÍ
KOMUNIKACE

SOCIÁLNÍ
INTERAKCE

Socializace jedince

- ▶ Základní kategorie sociální psychologie
- ▶ Je **ontogenetický proces** postupného vrůstání jedince do života společnosti
- ▶ Jedinec se postupně z biologické bytosti stává bytostí sociální prostřednictvím sociálního učení (nápodoba, sociální zpevňování, identifikace)
- ▶ **Celoživotní proces** osvojování si poznatků, zvyků, postojů, norem, kultury atd.... (dle Junga převážně do 30 let)
- ▶ Není pasivní, ale **aktivním** přebíráním zkušeností

Primární
Sekundární
Terciární

Akce - interakce

Výzkumy novorozenců ukazují, že dítě se aktivně vztahuje ke světu již od narození (nejsou nepopsanou tabulí)

Bonding - vztah matka - dítě po porodu

Děti preferují sociální podněty - obličej před věcmi, živé obličej před maskou, hovořící a pohybující se rodiče před rodiči, kteří nehybně a tiše sedí.

<http://www.youtube.com/watch?v=apzXGEbZht0&feature=related>

Rodiče bývají většinou aktivní a angažovaní a tak vzniká prostor pro vzájemné interakce, sladění, spolupráci, synchronizaci. Miminko sleduje tvář svého pečovatele, když ho zajímá, pokud ho nezajímá odvrátí pozornost k jinému objektu. Doplnují se, neskáčou si do řeči, jako by se domluvili a jeden čeká na reakci druhého, vzájemně se ovlivňují.

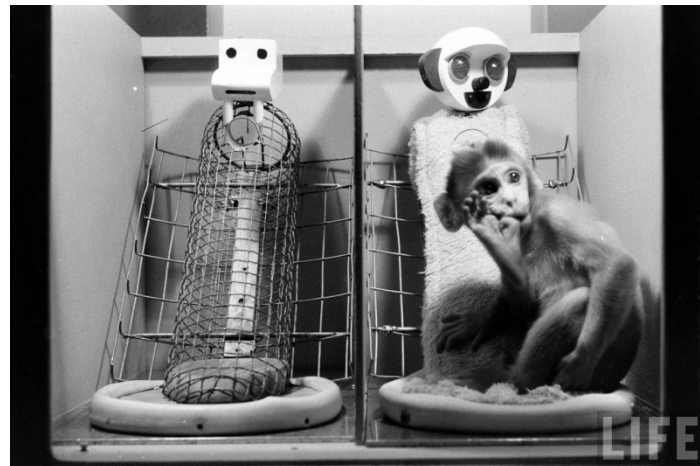

Experimenty s opicemi

Experimenty H. Harlowa Klec zoufalství 1957 a 1963

<https://www.youtube.com/watch?v=OrNBEhzjg8I>

- ▶ řada psychologických experimentů s makaky rhesus, jež měly vysvětlovat podstatu mateřské lásky. Prokázaly, že dítě k matce připoutává něco víc než jen potřeba výživy.

Sociální role

- ▶ soubor chování, který se očekává od každého, kdo vstupuje do nějakého sociálního vztahu
- ▶ „úlohy“, které nám předepisují, jak se máme chovat k druhým a v určitých sociálních situacích
  - ▶ vrozená (muž, žena, věk, národnost, zděděný majetek),
  - ▶ získaná (student, matka, porodní asistentka...),
  - ▶ Vnucené (nezaměstnanost, výkon trestu, pacient...)
  - ▶ dočasná (rodička, cestující v HMD, divák...)
- ▶ Pro psychickou pohodu je významné, aby jedinec byl co nejvíce v souladu se systémem svých rolí

Kongruence - soulad

- ▶ Výchova ovlivňuje náš rozum - být hodný, rozumný, dělat dobrá promyšlená rozhodnutí
- ▶ Úsudky, nálepky, kategorie
- ▶ Předsudky, soudy, přesvědčení, automatismy
- ▶ Černobílé vidění
- ▶ Zbavujeme se odpovědnosti
- ▶ Odpojení od svých pocitů a potřeb
- ▶ Dělat to, co chtějí druzí
  - ▶ Raději máme představu syna, než syna samotného
- ▶ Konat nikoli být
- ▶ Mít strach z konfliktů - být poslušný, se snahou zalíbit se
- ▶ Mít masky - maškarní bál

Konflikt rolí

- ▶ **Vnitřní konflikt subjektu role** - když je na člověka kladeno více nároků od různých lidí (co se ode mne očekává??? Komu vyhovět???)
- ▶ **Konflikt mezi nositeli téže role** - pokud si člověk není jistý obsahem své role. Od každého se očekává něco jiného. Nejsou jasné informace.
- ▶ **Konflikt mezi rolemi** - když plníme více rolí a jejich očekávání jsou v rozporu.
- ▶ **Konflikt role-osobnost** - „hraní role“ je v rozporu s osobnostními dispozicemi či postoji nebo hodnotami jedince.

Sociální role

Role zdravotníka

Role rodičky/pacienta

ASYMETRICKÝ VZTAH

- ▶ Profesionál - odborník
  - ▶ Na domácí půdě
  - ▶ Každodenní záležitost
  - ▶ Nebývá emočně zaangażovaný/á
  - ▶ Vyšší sociální statut
  - ▶ Poskytuje pomoc
  - ▶ Nese odpovědnost
  - ▶ Vstupuje do intimního prostoru rodičky/pacienta
- ▶ Laik
  - ▶ Vstupuje na „cizí“ půdu
  - ▶ Výjimečná událost, nová a neznámá
  - ▶ Emočně zaangażovaná/ý
  - ▶ Závislá/ý, odkázaná/ý

Typologie rodičky

Typologie současné rodičky

- ▶ Žena 30 - 34 let
- ▶ Minimálně SŠ vzdělaná
- ▶ Větší město
- ▶ Často svobodná
- ▶ Těhotenství je plánované a chtěné

Typologie rodičky

60. - 90. léta

- ▶ Žena 20 - 24 let
- ▶ Vyučená
- ▶ Vdaná
- ▶ Těhotenství je neplánované, často nechtěné

Osobnost současné rodičky

- ▶ Zralá žena
- ▶ Samostatná
- ▶ Nezávislá
- ▶ Informovaná
- ▶ Má životní zkušenosti
- ▶ Asertivní
- ▶ Zvyklá o sobě rozhodovat
- ▶ Mít vše pod kontrolou
- ▶ Ví, co chce a jde si za tím
- ▶ Na frustraci spíše reaguje útokem, než útekem

2 typy žen - dvojí přístup k těhotenství a mateřství

- ▶ Výkonově orientovaná
  - ▶ Logická
  - ▶ Potřeba podat výkon
  - ▶ Neselhat
  - ▶ Strach z bolesti a emocionálních projevů
  - ▶ Strategie zvládnání stresu zaměřená na racionální řešení
- ▶ Emocionálně orientovaná
  - ▶ Citlivá, zranitelná, empatická
  - ▶ Důvěra ve vlastní instinkt a intuici
  - ▶ Intenzivně prožívá těhotenství i mateřství
  - ▶ Pocit výlučnosti a jedinečnosti
  - ▶ Emotivní strategie zvládnání stresu

Emocionálně orientovaná matka a těhotenství

- ▶ Intenzivně prožívání těhotenství
- ▶ Těhotenství vnímá jako tvůrčí
- ▶ Všechny strasti těhotenství přijímá jako potvrzení své mateřské role.
- ▶ Naslouchá řeči svého dítěte, snaží se jí porozumět,
- ▶ Nerada se loučí z těhotenstvím
- ▶ Porod očekává jako jedinečnou a silnou událost,
- ▶ Věří ve své tělo a v aktivní spolupráci při přirozeném porodu
- ▶ Usiluje o to, aby mohla své dítě kojit co nejdříve, pokud možno již na porodním sále.

Emocionálně orientovaná matka a mateřství

- ▶ Dítě je středobodem jejího světa, jejím pokračováním,
- ▶ Jedině ona má zvláštní schopnost být s dítětem v opravdovém kontaktu
- ▶ Je přesvědčena o nutnosti výlučné a stálé mateřské péče
- ▶ Musí zabezpečovat přání dítěte skrze spontánní porozumění a vzhled do jeho potřeb.
- ▶ Ona sama je prostředníkem mezi dítětem a ostatními lidmi a také ona sama jej chrání před přívalem nežádoucích podnětů.
- ▶ Dítě ví vše nejlépe

Výkonově orientovaná matka a těhotenství

- ▶ Těhotenství je pro ni prostředkem k opatření si dítěte.
- ▶ Je resistantní vůči emoční dysbalanci, nebo
- ▶ Pokračuje ve své profesní činnosti tak dlouho, jak je to jen možné.
- ▶ Snaží se zachovat si svůj styl oblékání tak dlouho, jak je to jen možné
- ▶ Počátek pohybů vnímá jako cizí sílu, kterou nemá pod svojí kontrolou
- ▶ Nesnaží se navázat se svým dítětem kontakt
- ▶ Během těhotenství se vyzbrojí potřebnými vědomostmi o dítěti i péči o něj, a o porodu
- ▶ Těhotenství je pro ni únavnou cestou, jejímž cílem je vyprodukovat dítě.
- ▶ Porod vnímá jako bolestivý a pokořující zážitek.

Výkonově orientovaná matka a mateřství

- ▶ Po příchodu z porodnice si vytváří řád, aby mohla co nejlépe pečovat o dítě
- ▶ Péči vnímá jako úkol, kterého se musí zhostit co nejlépe
- ▶ Dodržuje přesná pravidla
- ▶ Stálý tlak mateřských povinností ohrožuje její osobní identitu
- ▶ Nevnímá mateřství jako něco úžasného a snaží se brzy vrátit zpět do práce
- ▶ Matka ví vše nejlépe

Sociální status

- ▶ **Status** je dán pozicí jedince v sociálně stratifikované struktuře, spojené s mírou ocenění ze strany druhých.

status lékaře / status zdravotníka

- ▶ **Expertní pozice lékaře**
  - ▶ Zdá se, že plnou zodpovědnost za zdraví pacienta nese lékař sám
  - ▶ Umocněno systémem zdravotní legislativy, která umožňuje, aby lékař byl trestán za to, že se pacient neuzdravuje nebo dokonce zhoršuje
  - ▶ Lékař může pouze doporučit, ale nemůže být zodpovědný za případné nezodpovědné chování pacienta
  - ▶ Diagnóza je hypotéza a je potřeba s ní takto zacházet - je třeba lékaře vnímat jako člověka, který zvažuje, ne jako boha, který ví
  - ▶ **Pokora a moudrost lékaře** - pozor na prognózování negativních vývoju

Přechod od paternalistického k partnerskému přístupu

Co očekává lékař

- ▶ Poslušnost
- ▶ Submisivitu
- ▶ Vděčnost

Jak vystupuje

- ▶ Dominantně
- ▶ Radí, dává příkazy, zakazuje, vyhrožuje, zastrašuje
- ▶ Zodpovědně
- ▶ Jako odborník
- ▶ Všechno ví „vím, co je pro tebe nejlepší“

partner
průvodce

vede dialog
ptá se a poslouchá

ukazuje cesty, benefity, rizika
zplnomocňuje

„ty víš, co je pro tebe nejlepší“